

ნაირა ზირსალაძე

ეკონომიკის დოქტორი, ქუთაისის უნივერსიტეტის
და აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოც. პროფესორი
დალი ჩახვაშვილი
აკ. წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მასწავლებელი

**ინფლაციისა და სამომხმარებლო ფასების ცვლილების
ბავლენა მოსახლეობის შემოსავლებზე**

საქართველოს
საგარეო
აღმოსავლეთის
დასავლეთის
დასავლეთის
დასავლეთის

ინფლაცია მაკროეკონომიკური მოვლენაა, რომლის დროსაც წინა პლანზე გამოდის ეკონომიკური პროპორციების დარღვევა მოხმარებასა და დაგროვებას შორის. იგი აღრმავებს საზოგადოების სოციალურ და ქონებრივ დიფერენციაციას, იწვევს ფასების საერთო დონის ზრდას, რაც განპირობებულია წონასწორობის დარღვევით ბრუნვაში მყოფ ფულად მასასა და საქონლით უზრუნველყოფას შორის. ინფლაცია ნეგატიურად მოქმედებს ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაზე, აიძულებს საზოგადოებას შეამციროს დანახოვები და ფულადი შემოსავლები ძირითადად პირველადი მოთხოვნის საქონლის შექმნაზე დახარჯოს, რის გამოც მკვეთრად იცვლება მოსახლეობის ფულადი დანახარჯების სტრუქტურა. მოხმარების საერთო მოცულობაში მცირდება ხანგრძლივი მოხმარების საქონლის ხვედრითი წილი, რაც მნიშვნელოვნად დაბლა სწევს მოსახლეობის ცხოვრების დონის მაჩვენებელს.

სოციალური პრობლემების თავიდან აცილებისათვის მიზანშეწონილია ფიქსირებული შემოსავლების ინდექსაცია, თუმცა ვერც ეს ღონისძიება ამსუბუქებს ასეთი შემოსავლების მქონე ფენების ეკონომიკურ მდგომარეობას.

სახელმწიფომ ანტიინფლაციური პოლიტიკის მიზნად უნდა დაისახოს ინფლაციის მართვა-დობა და ოპტიმალურად გამოიყენოს ინფლაციისთან ბრძოლის აპრობირებული საშუალებები და მსოფლიო გამოცდილება.

მსოფლიო პრაქტიკაში ინფლაციის საერთო დონის დასახასიათებლად გამოიყენება ორი მაჩვენებელი: სამომხმარებლო ფასების ინდექსი, როელიც საშუალებას იძლევა შეფასდეს ინფლაციის დონე სამომხმარებლო ბაზრებზე და მთლიანი შიდა პროდუქტის დეფლატორი, რომლითაც ფასდება ინფლაციის დონე ქვეყანაში წარმოებული და მოხმარებული მატერიალური დოვლათის მიხედვით. ინფლაციასთან მხოლოდ მაშინ გვაქვს საქმე, როცა მატულობს ფასების საერთო დონე და უფასურდება ფული, ე. ი. როცა ფულის ერთი და იმავე რაოდენობით სულ უფრო ნაკლები მოცულობის საქონლისა და მომსახურების შექმნა შეიძლება. როგორც ვხედავთ, ინფლაცია ნიშნავს, რომ მიმოქცევაში გამოყენებულია ფულის ისეთი მასა, რომელიც უზრუნველყოფილი არ არის შესაბამისი რაოდენობის საქონლითა და მომსახურებით.

მართალია ეკონომიკაში ფართოდ გამოიყენება ფასების სხვადასხვა ინდექსები, მაგრამ ჩვენს კონკრეტულ შემთხვევაში ინტერესის საგანია სამომხმარებლო ფასების ინდექსი, მისი როლი და მნიშვნელობა ინფლაციის შესწავლაში, რადგან ინფლაცია გულისხმობს არა ცალკეული საქონლის ფასების ან მომსახურების ცალკეულ სახეობაზე ტარიფების მატებას, არამედ მათი ერთობლივი ფასებისა და ტარიფების საერთო დონის ცვლილებას.

სამომხმარებლო ფასების ინდექსი ცხოვრების ღირებულების ცვლილებებზე დაკვირვებისათვის გამოიყენება. იგი ზომავს ფასების საშუალო ცვლილებას, რომელსაც ქვეყნის მოსახლეობა იხდის სამომხმარებლო კალათით გათვალისწინებული საქონლისა და მომსახურების შესაძენად. როდესაც სამომხმარებლო ფასების ინდექსი იზრდება, ოჯახმა მეტი ფული უნდა დახარჯოს ცხოვრების იმავე დონის შესანარჩუნებლად. დღეს მოქმედი სამომხმარებლო კალათა შედგება 290-მდე დასახელების სხვადასხვა საქონლისა

და მომსახურებისაგან. სამომხმარებლო ფასების ინდექსი თითქმის ერთადერთი მაჩვენებელია, რომლის საშუალებითაც ჩვენს ქვეყანაში ინფლაციის დონე იზომება. მის ოფიციალურ გაანგარიშებას ყოველთვიურად ახდენს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

როგორც წესი, ფასების ინდექსი წარმოადგენს მიმდინარე პერიოდის ფასთა ერთობლიობის შეფარდებას საბაზისო პერიოდის ფასთა ერთობლიობასთან.

ეს ინდექსი გასული საუკუნის 20-იანი წლებიდან მსოფლიოს თითქმის ყველა განვითარებულ ქვეყანაში გამოიყენება ცხოვრების დონის გასაზომად და მას ცხოვრების დონის ინდექსსაც უწოდებენ. იგი ყოველთვის გაიანგარიშებოდა ადამიანთა მიერ მოხმარებული საქონლისა და მომსახურების ფასების ჯამით. ფასების ზრდა სამომხმარებლო საქონელზე იწვევს მინიმალური სასურსათო კალათის ღირებულების ზრდას, რომელსაც შეუქცევადი ხასიათი აქვს არამარტო ჩვენს ქვეყანაში, არამედ მთელს მსოფლიოში. სამომხმარებლო ფასების ინდექსის ცვლილება 2006-2012 წლებში მოტანილია №1 ცხრილში.

ცხრილი 1

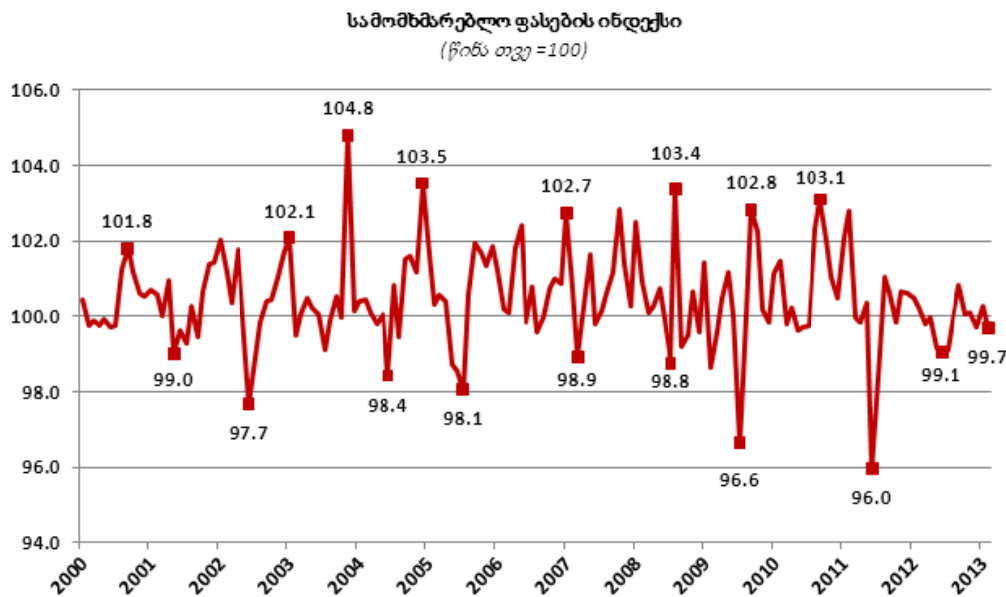
სამომხმარებლო ფასების ინდექსი (ინფლაცია) 2006-2012 წლები

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
საშუალო წლიური წინა წლის საშუალო წლიურთან	109.2	109.2	110.0	101.7	107.1	108.5	99.1
დეკემბერი წინა წლის დეკემბერთან	108.8	111.0	105.5	103.0	111.2	102.0	98.6

წყარო: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=127&lang=geo

როგორც №1 ცხრილიდან ჩანს, საშუალოწლიური სამომხმარებლო ფასების ინდექსი 2006 წლისათვის შეადგენდა 109.2%, ხოლო 2012 წლისათვის 99.1%, რაც იმაზე მიგვანიშნებს, რომ საშუალოწლიური ფასები 2006 წელს 2005 წელთან შედარებით გაზრდილა 9.2%-ით, ხოლო 2012 წელს 2011 წელთან შედარებით შემცირდა 0.9%-ით. სამომხმარებლო ფასების ინდექსების ცვლილება წინა წელთან შედარებით ნათლად არის წარმოდგენილი 1-ლ ნახაზზე.

ნახაზი 1

წყარო: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=127&lang=geo

ბოლო პერიოდში ინფლაციის დონის შემცირებამ განაპირობა ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობისა და ბიზნეს გარემოს ნაწილობრივ გაუმჯობესება. 2004-2012 წლებში საქართველოს ეკონომიკის თითქმის ყველა სექტორში გაიზარდა საშუალო თვიური ნომინალური ხელფასი (600 ლარს აღემატება). ეს დადებითი ტენდენციაა, თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ხელფასის ნომინალურ ზრდას გარკვეულ წილად ინფლაციის დონე განაპირობებდა. 2011 წელს ეკონომიკის ყველა სექტორში დაქირავებით დასაქმებულთა საშუალო თვიუმა ხელფასმა 690 ლარი შეადგინა. საშუალო ხელფასის ყველაზე მაღალი ზრდა დაფიქსირდა ჯანდაცვის და სოციალურ სფეროში (354%) და კომუნალური მომსახურების სფეროში - (324%), შედარებით დაბალი ტემპით გაიზარდა იგი საფინანსო სექტორში (189%). (იხ. ცხრილი 2)

ცხრილი 2

საშუალო თვიური ხელფასი სექტორების მიხედვით (2011 წელი)

სექტორი	საშუალო ხელფასი ლარებში (2011წელი)	საშ. ხელფასის ზრდის ტემპი 2011-წელს 2006 წელთან შედარებით (%-ებში)
საფინანსო საქმიანობა	1477	189
სახელმწიფო მართველობა	1046	233
ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	875	243
ელექტროენერჯის, აირის და წყლის განაწილება	862	216
სამთომომპოვებელი მრეწველობა	843	239
მშენებლობა	812	207
უძრავი ქონების სექტორი	756	265
საცალო ვაჭრობა	665	270
დამამუშავებელი მრეწველობა	592	227
კომუნალური და სოციალური მომსახურება	568	324
ჯანდაცვა	508	354
სასტუმროები და რესტორნები	480	243
სოფლის მეურნეობა	364	249
განათლება	323	264

წყარო: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=127&lang=geo

ინფლაციის არსის ახსნა შესაძლებელი უნდა გაეხადოს სამომხმარებლო ფასების ინდექსისა და სამომხმარებლო კალათის ღირებულების მიხედვით. რადგან ფასების დონის ზრდის შემთხვევაში მოსახლეობა იძულებულია შესაძენ საქონელზე უფრო მეტი თანხა გადაიხადოს.

ინფლაციის უპირველესი შედეგი და გამოხატულებაა ფასების ზრდა, ფულის მყიდველობითი უნარის დაცემა.

ეკონომისტები ფასების დონეს განიხილავენ როგორც ფასეულობის საზომს ან ფულის ღირებულებას. ასე, რომ ფასების დონის ამაღლება ნიშნავს ფულის ღირებულების შემცირებას. ამიტომაც არის, რომ ხელფასის ნომინალური სიდიდე არ წარმოადგენს მოსახლეობის შემოსავლების იდეალურ საზომს. ამისათვის საჭიროა გამოითვალოს რეალური ხელფასის დონე, რომელიც ფასების ინდექსის შებრუნებული სიდიდეა.

მაშასადამე, ინფლაცია უარყოფითად მოქმედებს საზოგადოების სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, განაპირობებს ეკონომიკის განვითარებაში სიღრმისეულ და შეუქცევად ცვლილებებს. ინფლაციის

სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები აიძულებს ხელისუფლებას გაატაროს ქმედითი ღონისძიებები ფინანსების, ფულის მიმოქცევის, უმუშევრობის, ხელფასების, საერთაშორისო სავალუტო და საკრედიტო ურთიერთობებში.

ქვეყანაში ინფლაციური პროცესების დასარეგულირებლად აუცილებელია ანტიინფლაციური ტაქტიკის შემუშავება. რა თქმა უნდა, ეს ტაქტიკა სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებულია. ანტიინფლაციური ტაქტიკის ვარიანტების არსენალი დამოკიდებულია ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის სტაბილიზაციის ხარისხზე. ცნობილია ანტიინფლაციური ტაქტიკის ნაცადი ვარიანტები, რომელთაგან საყურადღებოა: 1. ფირმებისა და კორპორაციების შეღავათიანი სავადასახაო დაბეგვრა და საბანკო დაკრედიტება; 2. საბაზრო ინფორმაციის განვითარება; 3. სახელმწიფო ქონების სწორად ორგანიზებული პრივატიზაცია; 4. მიმდინარე მოთხოვნის რეგულირების იზნით დანახოების ნორმის გადიდება და მისი ლიკვიდობის ღონის შენეობა.

ინფლაციის პრობლემა მარტო საქართველოში არ დგას. იგი სერიოზული გამოწვევაა ბევრი ქვეყნისათვის. ინფლაცია მნიშვნელოვანწილად დაკავშირებულია საერთაშორისო ბაზრებზე მიმდინარე პროცესებთან. პირველ რიგში, ეს ეხება სასურსათო პროდუქციაზე და ნავთობზე ფასების ზრდას.

ინფლაციის დაძლევის მიზნით მონეტარული პოლიტიკის მთავარ ამოცანას ფასების სტაბილურობის შენარჩუნება წარმოადგენს. სწორედ ეს უკანასკნელი გვევლინება სტაბილური ეკონომიკური ზრდის და სიღარიბის დაძლევის ერთ-ერთ უპირობო საფუძვლად.